

Io la noră când m-oi duce,
Ți-oi aduce fărurnioară.
Și io m-am dus mamă la
noră.

Ascultă-mă, dragu' mamii,
Că mama ptită Ț-a tăié,
P-amândoi va mângâié.

De la Maria Muțiu, 72 ani,
Lăpuș, 2009

Colecția RODICA BĂBUȚ

Obiceiuri din *roata vieții* în satul Săsar

Botezul

La botez

38.

Hai, tu, la mama,
Că mama te-a boteza
Și ție nume Ț-a pune,
On nume mândru, frumos,
Ca să crești tu mândru-n
lume,
Ca să hii mândru pă lume.

De la Maria Muțiu, 72 ani,
Lăpuș, 2009

Acest eveniment se desfășura astfel: tatăl copilului, împreună cu nașii stăteau acasă și se omeneau. Nașele, împreună cu mama copilului plecau la biserică, după terminarea ritualului de îmbrăcare a copilului, unde fiecare nașă contribuia cu un anumit obiect vestimentar. Copilul astfel îmbrăcat, era luat și dus la sfânta biserică, unde se desfășura botezul, în numele Domnului și molidva mamei (curățirea trupească a mamei după naștere, făcută de preot).

La întoarcerea de la biserică, o dată cu intrarea în casă, nașele spuneau: *Am dus un păcătos și v-am adus un creștin*. În camera mare, era pregătită o masă cu: *clopoțel - pentru glas, creion - pentru scris, carte - pentru învățătură, scule - pentru meserie*. Copilul era așezat peste aceste obiecte, iar primul obiect care era atins de copil era considerat o predestinație pentru viitoarea profesie a copilului (cântăreț, scriitor, învățat sau meseriaș).

Descântec de deochi

39.

La cine te-o deotet,
De te-o deotet o fată
ori un fecior,
De te-o deotet o femeie,
Ardă-i-să țâțele,
Varsă-i-să sânjele,

Cotunea (Armata)

Băieții care urmau să fie duși în *cotune* (armată) organizau *danțul răcanilor*, unde fetele, însoțite de mame, veneau cu coșarca plină de bunătăți tradiționale (pancove, ciurigăi, plăcintă, horincă și nelipsitul *dhin*). Fiecare fată își invita *drăguțu'* să guste din coșarca ei, urmând să își făgăduiască dragoste veșnică, iar când băieții plecau cu valizele de lemn la gară, în Baia Mare, erau însoțiți de lăutari și alai de către neamuri și prieteni.

Căsătoria

Flăcăii, după terminarea stagiului militar, trebuiau să își aleagă o fată cu care să se însoare și să întemeieze o familie. La fata aleasă, băiatul mergea împreună cu cei mai buni și credincioși prieteni, cu o *oiagă de horincă*, înstruțată cu flori și panglică tricoloră. Pentru a testa hărnicia fetei, băiatul apela la câteva *șmecherii*: scăpa un obiect pe jos, lângă pat, iar când se apleca să îl ridice, verifica dintr-o privire curățenia de sub pat. Sau, așeza pălăria pe dulap să vadă cât praf s-a adunat. După ce se *omeneau* (cinsteau), cu horinca și bunătățile pe care le servea fata, băieții plecau spre casă, cel care urma să se însoare rămânând în urmă cu fata *la prag* și stabileau împreună dacă se vor căsători. Dacă fata era de acord, fixau o zi anume pentru *peșit*.

La *peșit*, mergea *peșitorul* (băiatul care urma să se căsătorească), îmbrăcat în haine de sărbătoare și însoțit de prietenii cei mai apropiați, cu oiaga de horincă. La intrarea în casă, spuneau:

*Să hii gazdă sănătoasă,
Am văzut că ai fată frumoasă,
Vreu s-o duc la mine-acasă.
De 'mnetă tii învoii,
Dacă nu, tăt m-oi socoti
Și muierea mé' a fi'.*

Nuntași din Săsar (1942); foto: colecția Rodica BĂBUȚ

Pă tâte cărările.
Că-i muroaie și strâgoaie
și deotitoare.
De te-o deotet bărbat,
Crepe-i capu' ca pă sac,
Verse-i-sânjăle,
Pă tâte cărările,
Că-i muroi și strigoi, și
deotitor.

De la Maria Mușiu, 72 ani,
Lăpuș, 2009

Colecția ANAMARIA DEMIAN

Obiceiuri din Țara Lăpușului

Cântec la seceriș

40.

Săcerat-o fet'ile,
Holdă ca păret'ile,
Feciorii-o pus clăile
Și le-o pus tăt su' nuci,
Ca catanile în cujuț.
Și le-o pus tâte șireag,
Ca catanile la teag.

De la Maria Crăciun, 72
ani, Suci de Sus, 2009

La șezătoare

Se punea sticla cu băutura adusă de pețitori, iar gazda aducea și ea mâncăruri (*slănină, brânză, șuncă, tocană și nelipsitul canceu cu dhin*) și băuturi tradiționale, ca semn că îi place pețitorul.

41.

Feciori, feciori,
D'i pân' tâte șezători,
Să n-aveți stare și alinare,
Până la noi în șezătoare!
Să n-aveți tihnă și odihnă,
Până aicea la noi în
grădină!

De la Maria Crăciun, 72
ani, Suci de Sus, 2009

După ce se mânca și bea, urma discuția legată de zestre (câte fălci de pământ avea, rațe, găște), se stabileau *hleaburile* (casa și anexe) unde vor locui tinerii. Tot atunci se stabilea data nunții, locul și se alegeau nașii de cununie, după avere și rang (poziție socială). Viitoarea familie își alegea prietenii cei mai buni pentru a face *palțau* – rudă înstruțată cu ștergură, batistă brodată și panglică tricoloră. Acest *palțau* era înstruțat la mireasă acasă, de feciori, cu drăguțele lor. Cu o săptămână înainte de nuntă, feciorii cu *oiagă de horincă*, cu *palțul* și *taraful de lăutari* (vioară, gordonă și contră), plecau pentru a chema satul la nuntă. Totodată se confirma participarea la nuntă, a celor invitați. În ziua nunții se pregăteau mâncăruri atât la mire acasă cât și la mireasă, pentru neamurile fiecăruia, ca un bun rămas, la plecarea din casa părintească.

Starostele, însoțit de două fete din sat și lăutari, mergea la casa mirelui cu oiaga de horincă din care îi cinsteau pe părinții mirelui, urmând apoi momentul în care mirele își ia rămas bun, prin vocea starostelui, de la părinți, astfel:

Strigături

42.

Pișco, drace, pă lelea,
N-aștepta să zică ea!
Că ea, ar zăce ea!
Că ea ar zăce, i-i rușine,
Dac-o piști, ii pare bine!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suci de Sus, 2009

*Rămas bun, măicuța mea
Altu' nu te-oi supăra,
Apă rece nu-i mai bea
Adusă de mâna mea.
Adio, soare și lună,
Și tu, măicuța, mea cea bună,
Care o viață m-ai crescut,
În brațe tu m-ai ținut
Și binele mie mi-ai vrut.
De l-al casei tale prag,
De l-al tău tăicuță drag,
Care, când el te certa
Cu lacrimi în ochi el o făcea
Și binele ți-l vroia.
De la grădina cu flori,
De la frați de la surori,
De la struți de lămâițe,
De la fete feciorițe
Și un struț de busuioc,
Să-ți dea fericire și mult noroc.*

43.

Pădurice cu stânjar,
Lasă-mă să-ți tai un par,
Să fac osie la car.
Că mi s-o rupt osia,
Trecând dealu' la mândra.

După ce se așază la masă invitații, se servesc mâncăruri tradiționale: *leveșe* (supă), *boț de curechi* (sarmale), *buraci cu carne* (piure cu carne) și *turte* (prăjituri), *pancove* (gogoși), *ciurigăi*, *colac cu nucă* (cozonac), asortate cu *horinca* și *dhinul*. După servirea mesei, tot alaiul de nuntași, cu mirele în frunte și lăutarii, se duc la casa miresei, unde sunt întâmpinați de părinții miresei (socri mici), cu horincă și două *blide* (farfurii) *de coptături* (prăjituri). Apoi, mirele, starostele, părinții mirelui și nașii intră în casa miresei, ceilalți invitați și lăutarii rămânând afară și încingând un *danț*.

Mirele *țucă* (sărută) mireasa, ieșind împreună în *odor* (curte), unde între timp s-a pregătit o masă cu oiagă de horincă și bunătăți tradiționale. Pe masă se mai găsește un canceu, cu un buchet de busuioc. Sunt chemați toți nuntașii, mireasa este dusă de doi feciori în fața mesei, unde, prin vocea starostelui, își ia rămas bun de la cei dragi:

*Cer senin și fericire,
Pace dulce și iubire,
Peste această mândră casă
Și pentru mândra mireasă,
Ce stă aici după masă.
Mândră ca o împărăteasă,
Că-i foarte frumoasă
Și făcută, ca printr-un inel trecută,
Cu sprâncene subțirele,
Ochi frumoși ca două stele,
Gura, buze subțirele,
Mult aș vrea să fie-a mele.
Ia-ți mireasă rămas bun,
De la a ta casă.
Căci te-ai grăbit la măritat,
Ca floarea la scuturat.
Da' floarea mai înflorește-odată,
Da' tu nu mai ești altu' fată.
Ia-ți tu acum rămas bun mireasă,
De la a ta casă,
De la soare, de la lună,
De la a ta măicuță bună
Și frumos îi mulțumește,
Că frumos ea te-a știut crește.
Nici în apă să nu cazi,
Nici în foc să nu te arzi,
De la al casei tale prag,
De la al tău tăicuță drag,*

Și mi s-o rupt osiuța,
Trecând dealu' la mândruța!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciu de Sus, 2009

44.

Du-te, bade, dracului,
Ce zâci astăzi, pă mâni
nu-i!
Ce zâci mâni, nu faci alaltă
Ce zâci bade, - niciodată!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciu de Sus, 2009

45.

Nu găni bade că-mi pasă
Pân' ce-ai zâs că nu-s
frumoasă.
Nu-s frumoasă, nici n-oi hi,
Omu' frumos dragu' mni-i;
Nu-s frumoasă de statură,
Da-s a dracului de gură!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciu de Sus, 2009

46.

Păcurarii de la oi
N-ar mai vré să hie ploi,
Că să udă găleata
Și li-i lene a o spăla!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciu de Sus, 2009

47.

Tu mândruță, mândrulucă,
Fă-ți gura fântânelucă,
Când oi trece cu coasa,
Să beu apă cu gura,
Când oi trece cu plugu',
Să beu apă cu clopu'.

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciul de Sus, 2009

*Care, când el te certa,
Cu lacrimi o făcea și al tău bine vroia.
Că soacra nu ți-i mamă,
Ca să-ți ia lucru' în samă,
Nici nu te-a pune' la cină,
Ci te-a muștra fără vină.
Că binele din fetie,
Nu-i poet să-l poată scrie,
Nici ghicitori să-l ghicească
Dar nici nevasta să-l trăiască.
Că tăte drumurile ți-s închise,
Numa' două ți-s deschise:
La fântână, după apă
Și la mă-ta câteodată.
De la grădina cu flori,
De la frați, de la surori,
De la struț de lămâiță,
De la feciori și feciorițe,
De la struț de busuioc,
De la feciorii din joc.
Ia și un struț de busuioc,
Să-ți dea Dumnezeu fericire și mult noroc.*

48.

Duce-m-aș, nu știu vini
La mândruța, unde-oi știi!
Duce-m-aș, nu știu cărarea
Da' m-a-nvăța supărarea!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciul de Sus, 2009

Urmează mersul la biserică. Mirele este însoțit de două fete, iar mireasa, în spatele lui, însoțită de doi feciori. Nașii, socrii, nuntașii, lăutarii merg în spatele celor doi miri, cântând și chiuind. La biserică, mirii se apropie unul de altul, negociind care va face primul pas, pentru a se hotărî cine va conduce familia. Apoi, se țucă (sărută) și intră în biserică unde se va oficia cununia religioasă. La ieșirea din biserică, nașii închină cu sticla de horincă înstruțată, la preot și invitați. De aici, tot alaiul se îndreaptă spre casa mirelui, unde este pusă o masă în poartă, cu un blid de lut, cu grâu, unul cu apă și un struț de busuioc. Starostele urează tuturor bun venit și aruncă cu grâu spre miri, urându-le: *Să vă înmulțiți ca grâul!* îi stropește cu busuiocul cu apă, urându-le: *Viață limpede și curată ca apa de izvor!* Tot starostele este cel care invită mirii și nașii să se rotească în jurul mesei, prilej cu care se aruncă cu grâu, strigând: *Pentru voi, nuntași este fericire, pentru mire și mireasă este dragoste și iubire!* După acest ritual, toți se așază din nou la masă. În timpul mesei, se anunță darurile pentru miri: două oale, două lighene (castroane), *blide* (farfurii), *țoluri* (pături).

49.

Superare, superare,
Pune-te-aș de-a moi în vale.
Și-aș pune-o piatră pă tine,
Să nu mai superi pă nime,
Cum m-ai supărat pă mine!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciul de Sus, 2009

50.

Cucule, păsăre mândră,
Du-te-n pădure și cântă!
Pă cine-i avé mânje,
Blastămă, străin să hie!

Se face *dansul miresei*, care constă în faptul că mireasa este luată de mai multe fete, dansând cu ele, iar mirele dansează cu feciorii dansul feciorilor.

După terminarea dansului, miresei i se ia coronița de către nașe, care cântă: *Mireasă, cununa ta, sta-ua-n cui și-a rugina, și-amarnic îi lăcrima*. După aceasta, mirele așază pe capul miresei *zadia de nevastă* (batic). Mireasa este luată de mai multe femei și se joacă – *danțul femeilor*. Mirele o sărută, apoi mulțumesc invitaților și pleacă împreună acasă.

A doua zi după nuntă se face *ospățul nănașilor*, unde sunt invitați nănașii mirilor și rudeniile. Servitul mesei îl fac mirele și mireasa. A treia zi, se încarcă pe car, *lădoiul* (lada de zestre), *credențul* (dulapul), masă, scaune, *dricariul* (duna), perini, *țoluri* (pături), cergă și alte obiecte casnice.

Acest obicei a fost descris de către Băban Gheorghe (starosteale Musteață), din satul Săsar, având în *cariera* sa de staroste, un număr de 1236 de nunți.

Pă cine-i avé alean,
Blăstămă-l, străin șohan!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciu de Sus, 2009

51.

Codrule, cu frunza lungă,
Ptice bruma, nu te-ajungă!
Codrule, cu frunza lată,
Ptice bruma, nu te bată!
C-am șezut în tine-odată,
Cu mândra când o fo' fată.

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciu de Sus, 2009

52.

Hop, hop și iară hop,
Mândra mé din Rusia
O-am lăsat cu doi copii,
Doamne, doru-mi-i de ii!

De la Andrei Crăciun, 78
ani, Suciu de Sus, 2009

La seceriș

53.

Luai secera la brâu, măi,
Luai secera la brâu, măi,
Mă dusăi pă lângă râu.

La holdă mândră de grâu,